

NOTAT

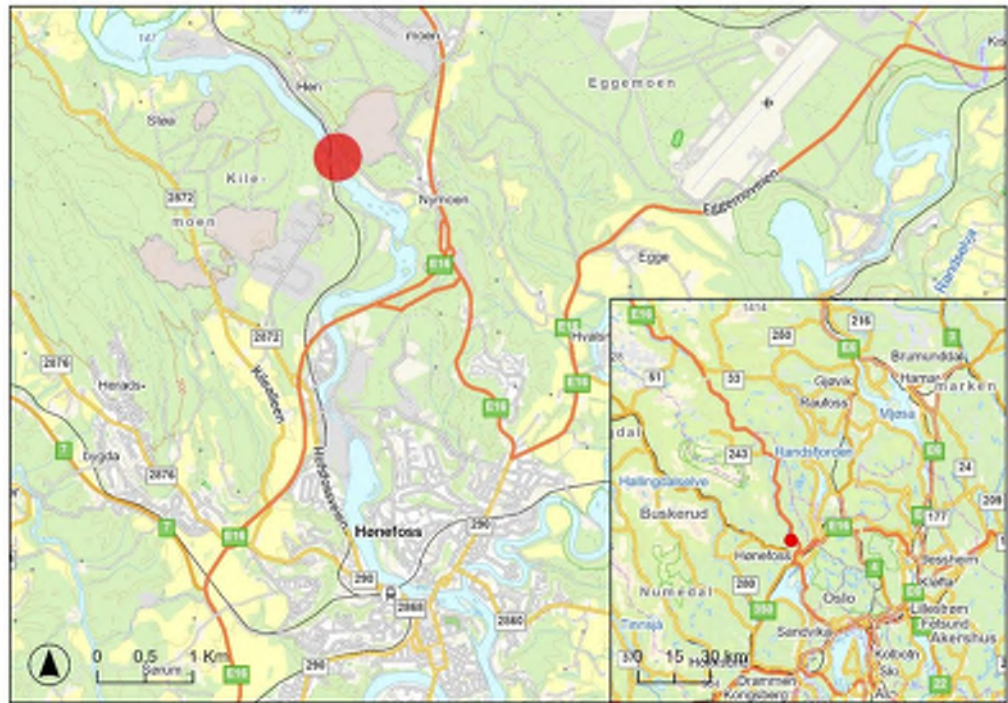
Oppdrag	Dam Hensfoss – Detaljplan for miljø og landskap	Dokumentkode	10257770-01-RIM-NOT-01
Emne	Naturmangfold	Tilgjengelighet	Begrenset
Oppdragsgiver	Å Energi	Oppdragsleder	Jan Terje Strømsæther
Kontaktperson	David Andersson	Utarbeidet av	Auen Korbøl
Kopi		Ansvarlig enhet	10105050 Seksjon Naturmangfold - Oslo

1 Innledning

I forbindelse med forestående planer om bygging av ny dam Hensfoss og utarbeidelse av detaljplan for dette arbeidet ble det gjennomført en befaring for å vurdere naturmangfold som er kjent i området, og som kan bli påvirket av det planlagte damprosjektet og driften av det nye anlegget.

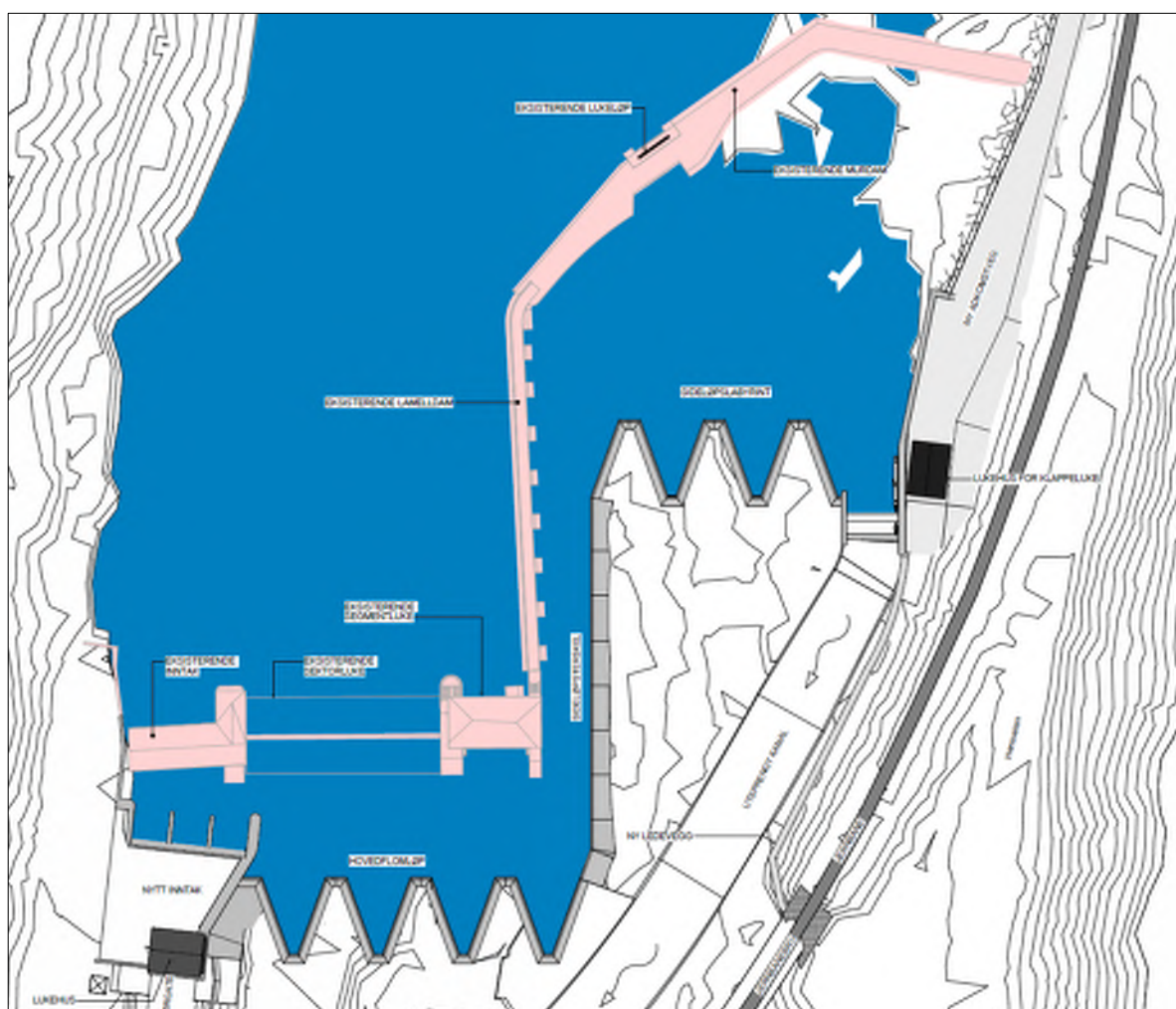
Hensfoss dam er lokalisert i dalselva Ringerike kommune, i Buskerud fylke. Damanlegget ligger like nord for Hønefoss sentrum, i Ådalselva som har utløp i Tyrifjorden. Den tidligere Randsfjordbanen krysser elven nedstrøms dam Hensfoss. I dag går det godstog her ca. to ganger i døgnet. Nedenfor jernbanen krysser en bilvei over elven. Se figur 1-1 for lokalisering og figur 1-2 for oversiktstegning.

Det planlegges slipp av vann i østre flomløp som i dag fremstår som delvis gjengrodd (pers. med. Å-Energi). Befaringen ble gjennomført 22.05.2024 i varmt og fint vær.

Figur 1-1. Lokalisering av tiltaksområdet er vist med rød sirkel i oversiktskart (Kilde: Kartverket).

00	12.06.2024	Notat for gjennomlesning av kunde	Auen Korbøl	Ragnhild Heimstad	
REV.	DATO	BESKRIVELSE	UTARBEIDET AV	KONTROLLERT AV	GODKJENT AV

Figur 1-2. Oversiktsteening med anleggsdeler, utarbeidet av Dr.techn. Olav Olsen.

2 Vurdering av naturmangfold – Dam Hensfoss

Hensikten med befaringen av Dam Hensfoss var å vurdere kvaliteten på tidligere kartlagte naturtyper i influensområdet.

2.1 Kjente registreringer fra området

Området som påvirkes av en utbygging er kartlagt i 2019 av Norconsult AS i forbindelse med naturtypekartlegging for Miljødirektoratet. Miljødirektoratet sin kartleggingsinstruks (M-1287) fra 2019 ble lagt til grunn for kartleggingen. Den vestre delen av Hensfossen er i tillegg kartlagt av COWI i 2022 (M-2209).

Det er registrert flere naturtyper i nærheten av Hensfossen (figur 2-1). På østsiden av Hensfossen, øst for Hensveien er det registrert flere større områder med rik sandfuruskog (lokalitet nr. 2 og 4 på figur under). Det er også registrert en rik sandfuruskog på vestsiden av Hensfossen (lokalitet nr. 1 på figur under). Disse arealene vil ikke bli berørt av det planlagte tiltaket.

Figur 2-1. Blå skravur viser områder kartlagt etter NiN i nærhet til tiltaksområdet (Kartgrunnlag: Kartverket og Miljødirektoratet).

Rett øst for dagens kraftverk er det registrert et område med gammel furuskog på en kolle mellom to elveløp/flomløp (lokalitet nr. 3 på figur over). Det er også registrert en flomskogsmark øst for den gamle furuskogen (lokalitet nr. 5 på figur over). Disse vil bli vurdert i dette notatet.

Tabell 2-1. Naturtyper i eller i nærheten av tiltaksområdet.

Nr.	Naturtype	Navn og lokalitets ID	Lokalitets kvalitet	Tilstand	Naturmangfold
3	Gammel furuskog med gamle trær	Hensfossen 1 (NINFP1910012676)	Høy	God <i>Tilstanden vurderes til god, hvor fravær av fremmedarter var utslagsgivende. Området inneholder store furutrær, og skogen ble samlet vurdert til å være eldre produksjonsskog. Det ble ikke registrert gran eller fremmedarter i området.</i>	Moderat <i>Naturmangfold vurderes til moderat, hvor størrelsen på området var utslagsgivende (5257 m²). Ingen øvrige variabler oppgraderer ytterligere. Området veksler mellom våte søkk med myrarter som myrhatt, og tørre</i>

Naturmangfold

Nr.	Naturtype	Navn og lokalitets ID	Lokalitets kvalitet	Tilstand	Naturmangfold
					<i>åpne berg med stedvis reinlav og furumose.</i>
5	Flomskogsmark	Hensfossen 2 (NINFP1910012673)	Lav	Dårlig <i>Tilstanden vurderes til dårlig, hvor skogbestandsdyna mikk med yngre produksjonsskog var utslagsgivende. Ingen fremmedarter forekommer.</i>	Lite <i>Naturmangfold vurderes til lite, hvor størrelse var utslagsgivende (2101 m²). Vierkratt i ytre flomsone, og boreale lauvtrær i indre flomsone.</i>

2.2 Vurderinger fra egen befarings

Østre flomløp fra dagens dam og ned til utløpet nedstrøms Hensfossen kraftverk ble befart til fots. I de øvre delene nedstrøms dam er det meste av vegetasjonen fjernet. Dette er arealer som etter foreliggende planer vil bli liggende delvis neddemt oppstrøms ny dam. Se figur 1-2.

Figur 2-2. Gammelt flomløp nedstrøms eksisterende dam der dagens vegetasjon er fjernet.

Videre nedstrøms jernbanebru og langs Heen mølle er flomløpet i gjengroing. Det er delvis ryddet i noen partier. Mye ung gråor har kommet opp i flomløpet i tette bestand, i blanding med bjørk og selje.

Figur 2-3. Flomløp med Heen mølle til venstre i bildet. Ny bru kan skimtes sentralt i bildet.

Videre nedstrøms ny bru fremstår bekkeløpet som delvis gjengrodd med en dominans av yngre gråor og selje. Det ligger en del sprengstein i elveløpet fra gammel industri/møllledrift noe som tyder på at flomløpet er delvis menneskeskapt.

Figur 2-4. Gammelt flomløp i gjengroing og med mye gammel sprengstein.

2.3 Vurdering av kjente naturtyper

2.3.1 Hensfossen 1

På en kolle/odde mellom to flomløp ligger det et parti med gammel furuskog «Hensfossen 1», lokalitet nr.3. Området er kartlagt av Norconsult som naturtypen «*gammel furuskog med gamle trær*» i 2019. Det ble ikke kartlagt rødlistede arter i lokaliteten i 2019.

Naturtypen er i Miljødirektoratets kartleggingsinstruks M-1278 definert slik:

«Gammel furudominert skog med gamle trær er en tilstandsbasert naturtype. Karakteristisk for gammel furuskog er forekomst av elementer som gamle trær, hule trær, brent ved og død ved, særlig spesielle utforminger av stående død ved av furu med vridde stammer og hard ved (kelogadd) og tilsvarende liggende død ved (kelolæger). En rekke rødlistete arter er knyttet til gammel furuskog, spesielt av vedlevende sopp og biller, men også en del lavarter hvor de viktigste naturverdiene for biologisk mangfold er knyttet til habitater som først opptre i gammel skog.»

Vår vurdering er at skogen er eldst i den ytre sørlige delen av området og at det er lengre mellom de gamle trærne mot nord der furuskogen går over i en blandingsskog av bar- og løvtrær. Ifølge kartleggingsinstruksen som lå til grunn i 2019 skal det være 3 trær eller flere per dekar for å kunne utfigurere en naturtype med gamle furutrær (trær på over 200 år). Vår vurdering er basert på egen erfaring med kartlegging av gamle trær. Det er ikke foretatt kjerneboring for å finne rett alder på trærne, da dette krever tillatelse fra grunneiere. Basert på dette mener vi at verdiene knyttet til gammel furuskog er noe lavere i den nordlige delen, men at den trolig er tilstrekkelig for å falle inn under metodikken som foreligger for utfigurerer.

«Hensfossen 1» som gammel furuskog med gamle trær får iht. Miljødirektoratets KU-håndbok M-1941 stor verdi grunnet at den er en naturtype med sentral økosystem-funksjon og høy lokalitetskvalitet¹.

Figur 2-5. Sørlig del av naturtype «Hensfossen 1».

¹ <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/arealplanlegging/konsekvensutredninger/metode-for-utredning/naturmangfold/1.4-sett-verdi>

2.3.2 Hensfossen 2

I utløpet av det østre flomløpet er naturtypen «flomskogsmark» kartlagt i 2019, Hensfossen 2, lokalitet nr.5. Naturtypen er rødlistet som sårbar (VU) og beskrives slik av miljødirektoratet:

«Flomskogsmarka er sterkt påvirket av flomvann som bidrar med en stedvis sedimentering av næringsrikt finmateriale og stedvis erosjon. I tillegg til flompåvirkningen har naturtypen som regel også en generelt høy grunnvannstand og gjerne påvirkning av sigevann/kildevannstilførsel fra landsiden. Flomskogsmarkmiljøer kan ofte være svært dynamiske, med stadig skiftende flomløp og sedimentasjonsbanker. Skogbestandene kan ha svært lang kontinuitet, selv om de mest flomutsatte områdene gjerne er dominert av glissen, ofte ganske ung krattskog som må tåle mye «juling». De mest ekstreme flommarkskogene er dominert av vier/pilarter, slike som mandelpil og doggpil (som ofte har vært skilt ut som egne forvaltningsenheter), mens gråordominert flommarkskog står på litt mindre eksponerte nivåer.»

Naturtypen var delvis dekket av vann i forbindelse med vårflommen under befaring av Multiconsult i april 2024 slik at det var vanskelig å vurdere detaljer, men ut ifra det som var synlig av vegetasjon så vurderes registreringer om naturtypen fra 2019 som fremdeles gjeldende.

Flomskogsmarken «Hensfossen 2» er gitt stor verdi grunnet at den har status som en sårbar naturtype med lav lokalitetskvalitet².

Gamle flybilder viser at det tidligere gikk store mengder vann i flere flomløp i dette området grunnet menneskelig aktivitet, se figur 2-6.

Figur 2-6. Flyfoto fra 1949 som viser omfattende kanalisering og flomløp i nedre del av Hensfossens østside (rød ring) (Finn.kart.no).

² <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/arealplanlegging/konsekvensutredninger/metode-for-utredning/naturmangfold/1.4-sett-verdi>

Figur 2-7. Flomskogsmark som er delvis oversvømmet.

Figur 2-8. Flomskogsmark sett mot nord innover flomløp.

3 Foreløpige vurderinger og anbefalinger

I forbindelse med vår gjennomgang av naturverdier som kan bli berørt av en utbygging av nye dam Hensfoss har vi konkludert med følgende foreløpige anbefalinger:

3.1 Hensfoss 1

Påvirkning på denne naturtypen er uklar da det ikke foreligger tekniske planer som viser hvordan dette arealet vil kunne bli berørt. Det må gjøres en ny vurdering når endelige planer foreligger, men vi anbefaler Å-energi å se på alternative «grå»-arealer til for eksempel masselagring fremfor å avskoge nye urørte deler av eiendommen.

3.2 Hensfoss 2

Påvirkning på denne naturtypen er uklar da det ikke foreligger planer som sier noe om hvordan dette arealet vil kunne bli berørt og hvor hyppig det skal slippes vann. Det må vurderes nærmere om en rydding av flomløpet for vegetasjon og hyppigere slipp av vann vil kunne være negativt for naturtypen «flomskogsmark». Det bør ikke ryddes vegetasjon innenfor grensen til naturtypen der naturlige prosesser skal kunne gå sin gang.

3.3 Fremmede arter

Det ble observert en god del fremmede arter i tiltaksområdet. Det anbefales at det kartlegges fremmede arter i området før man går i gang med anleggsarbeidet og at det lages en plan for håndtering av masser og planterester. Kartleggingen bør gjennomføres før siste vekstsesong før arbeidet skal starte opp.